

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การอนามัยโลกได้กำหนดเป้าหมายทางสุขภาพไว้ว่า "สุขภาพที่ดีถ้วนหน้าเมื่อ 2543" หรือ "Health for all by the year 2000" ตามมติจากการประชุมสมัชชาอนามัยโลกสมัยที่ 30 ปี พ.ศ. 2520 ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกจึงกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการสาธารณสุขให้สอดคล้องกับมติขององค์การอนามัยโลก โดยกำหนดนโยบายแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ว่า "เพื่อให้คุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในค่านสุขภาพอนามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสภาพเปลี่ยนแปลงไปสู่การบรรลุสภาวะสุขภาพที่ดีถ้วนหน้าในระยะยาว และมีการแก้ไขปัญหา หรือการดำเนินการที่สนองตอบต่อความจำเป็นพื้นฐาน ตามสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และที่จะมีขึ้นในอนาคต โดยยึดหลักการเสริมสร้างความเป็นธรรมทางสังคม และการพึ่งตนเองได้ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ... " (แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 6 2529 : 1)

กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการคานการสาธารณสุขมูลฐาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในคานการพัฒนาคุณภาพชีวิต และให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาสาธารณสุขใคตามสภาพปัญหาความเป็นจริง และศักยภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชนในแคะละท้องถิ่น แคะจากการประเมินสรุปลสภาพของการคานงานสาธารณสุขมูลฐานในเชิงผลการคานงานตามกิจกรรมและ เป้าหมายในแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2524 - 2529) และสภาพปัญหาที่พบในการคานงานคานองคัพระกอบที่สำคัญ ๆ ของกลวิธิการคานงานในแผนฯ 5 ในระดับภูมิภาค องคัพระกอบคานการวางแผนพบว่า จังหวัดใคความสำคัญในการสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานคานองคานางน้อย ทำให้การวางแผน

ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง (แผนพัฒนาการสาธารณสุข ฉบับที่ 6 2529 : 21) ดังนั้น การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประชาชนในคานข้อมูลทั่วไป ทางสังคม เศรษฐกิจ ประชากร ตลอดจนความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตัว ในการดูแลตนเองด้านสุขภาพของประชาชนในชนบทจะเป็นข้อมูลที่สำคัญยิ่งในการวางแผนงานพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชน

ประชาชนในภาคใต้มีการกระจายอยู่ในเขตเทศบาลร้อยละ 12.09 และกระจายอยู่นอกเขตเทศบาลร้อยละ 87.91 (มนัส ชัยสวัสดิ์ และคณะ 2530 : 28) ประชาชนที่อยู่นอกเขตเทศบาลจะอยู่ห่างไกลจากแหล่งบริการสาธารณสุข เมื่อมีการเจ็บป่วยจะต้องพึ่งตนเอง หรือหาที่พึ่งพาทายในหมู่บ้าน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แพทย์แผนโบราณ หรือซื้อยา รับประทานเอง ค่าปลงเขาแคง อำนวยความสะดวก จังหวัคสงขลา เป็นหมู่บ้าน ซึ่งห่างไกลแหล่งความเจริญจากการสำรวจ พบว่ามีประชากรทั้งหมด 2,818 คน (ธันวาคม 2529) ในพื้นที่ 119 ตารางกิโลเมตร มีสถานีอนามัย 1 แห่ง ดำเนินการโดยพนักงานอนามัย 1 คน การเดินทางติดต่อกภายในหมู่บ้าน ต้องใช้การเดินเท้า รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์โดยสารประจำทาง ประชาชนมีอัตราการเจ็บป่วยสูงด้วยโรคต่าง ๆ ที่ป้องกันได้ เช่น โรคหวัด โรคผิวหนัง โรคฟัน และอุบัติเหตุต่าง ๆ การดูแลตนเองทางสุขภาพจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประชาชนในท้องถิ่นนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้ทราบพื้นฐานของความรู้ที่มีพื้นฐานความเชื่อ และแนวทางการปฏิบัติตัวของประชาชนในการดูแลตนเองทางสุขภาพ เพื่อนำไปใช้สำหรับการวางแผนงานสาธารณสุขมูลฐานของประชาชนในหมู่บ้าน และพื้นที่เขตใกล้เคียงให้มีสุขภาพดี สามารถดูแลตนเองได้อย่างถูกต้อง และบรรลุตามเป้าหมายของการพัฒนาทางสุขภาพอนามัยของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. ศึกษาความรู้ในด้านการดูแลตนเองโดยทั่วไป การดูแลตนเองตามพัฒนาการ และการดูแลตนเองเมื่อมีการเจ็บป่วย
2. ศึกษาถึงทัศนคติในการดูแลตนเองโดยทั่วไป การดูแลตนเองตามพัฒนาการ และการดูแลตนเองเมื่อมีการเจ็บป่วย
3. ศึกษาการปฏิบัติตนในการดูแลตนเองโดยทั่วไป การดูแลตนเองตามพัฒนาการ และการดูแลตนเองเมื่อมีการเจ็บป่วย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การคลอด การเลี้ยงดูบุตรหลังคลอด การวางแผนครอบครัว และการเจ็บป่วยซึ่งพบบ่อยและสามารถป้องกันได้เท่านั้น
2. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยในเขตตำบลเขาแดง อำเภอสะบายอบ จังหวัดสงขลา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การดูแลตนเอง หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลกระทำด้วยตนเอง ในการที่จะดำรงชีวิตไว้เพื่อสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดี โดยผู้ใหญ่จะดูแลตนเอง ทารก เด็ก วัยรุ่น ผู้สูงอายุ จะได้รับการช่วยเหลือดูแลจากบุคคลภายในครอบครัว

การเจ็บป่วย หมายถึง สภาวะที่ร่างกายปรับตัวไม่ได้ เกิดความไม่สบายทางกายและจิตใจ ซึ่งร่างกายจะแสดงอาการออกมา

ความรู้ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติตัว และการดูแลบุคคลภายในครอบครัว เกี่ยวกับ การตั้งครรภ์ การคลอด การเลี้ยงดูบุตร การวางแผนครอบครัว และเมื่อมีการเจ็บป่วย

ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็น ความเชื่อที่มีต่อการดูแลตัวเอง การดูแลบุคคลในครอบครัว และการเจ็บป่วย

การปฏิบัติ หมายถึง วิธีการที่ใช้ปฏิบัติ เพื่อการดูแลตัวเอง
ดูแลบุคคลในครอบครัว และวิธีการปฏิบัติเมื่อมีการเจ็บป่วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบพื้นฐานความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตัวในการดูแล
ตนเองของประชาชนชนบท ซึ่งนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดทำ
โครงการพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชน ความสภาพความเป็นจริง และตาม
ศักยภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชนในแต่ละท้องถิ่น
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับเจ้าหน้าที่ทางการสาธารณสุข และผู้
เกี่ยวข้องได้ใช้เพื่อการวางแผน และพัฒนาชนบทตามนโยบายของรัฐบาลต่อไป
3. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลชุมชนชนบทภาคใต้ สามารถนำไปใช้
ในการจัดการศึกษาเพื่อสนองตามความต้องการของชุมชน